

Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto rikoksen uhrien suojelua koskevasta lainsäädäntöpaketista, johon sisältyvät ehdotus direktiiviksi rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevien vähimmäisvaatimusten vahvistamisesta sekä ehdotus asetukseksi yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta

(2012/C 35/02)

EUROOPAN TIETOSUOJAVALTUUTETTU, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 16 artiklan,

ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja erityisesti sen 7 ja 8 artiklan,

ottaa huomioon 24 päivänä lokakuuta 1995 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ⁽¹⁾,

ottaa huomioon 18 päivänä joulukuuta 2000 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 45/2001 yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ⁽²⁾ sekä erityisesti sen 41 artiklan 2 kohdan,

ON ANTANUT SEURAAVAN LAUSUNNON:

1. JOHDANTO

1.1 Taustaa

1. Komissio hyväksyi 18 päivänä toukokuuta 2011 rikoksen uhrien suojelua koskevan lainsäädäntöpaketin. Siihen sisältyvät ehdotus direktiiviksi rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevien vähimmäisvaatimusten vahvistamisesta (jäljempänä 'ehdotettu direktiivi') ja ehdotus asetukseksi yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta (jäljempänä 'ehdotettu asetus') ⁽³⁾. Ehdotuksiin on liitetty komission tiedonanto uhrin oikeuksien lujittamisesta EU:ssa ⁽⁴⁾.
2. Euroopan tietosuojavaltuutettua ei ole kuultu (EY) N:o 45/2001 28 artiklan 2 kohdassa edellytetyllä tavalla, vaikka säädösaloite sisältyy tietosuojavaltuutetun luetteloon tärkeimmistä virallisen lausunnon vaativista ehdotuksista ⁽⁵⁾. Siitä syystä tämä lausunto annetaan saman asetuksen 41 artiklan 2 kohdan perusteella. Tietosuojavaltuutettu suosittelee, että hyväksytyjen säädösten johdanto-osiin lisätään viittaus tähän lausuntoon.

1.2 Lainsäädäntöpaketin tavoitteet ja soveltamisala

3. Euroopan tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen lainsäädäntöpaketin poliittiseen tavoitteeseen lujittaa uhrin oikeuksia ja varmistaa, että uhrin suojelun, tuen ja oikeussuojan tarpeet täytetään Tukholman ohjelman ja siihen liittyvän toimintasuunnitelman mukaisesti ⁽⁶⁾.
4. Ehdotetulla direktiivillä on tarkoitus korvata uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä annettu neuvoston puitepäätös 2001/220/YOS ⁽⁷⁾. Siinä vahvistetaan rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja oikeussuojaa koskevat yhteiset vähimmäisvaatimukset. Ehdotetulla direktiivillä pyritään etenkin varmistamaan,

⁽¹⁾ EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31.

⁽²⁾ EYVL L 8, 12.1.2001, s. 1.

⁽³⁾ KOM(2011) 275 ja KOM(2011) 276.

⁽⁴⁾ Ks. komission tiedonanto "Uhrin oikeuksien lujittaminen EU:ssa", KOM(2011) 274.

⁽⁵⁾ Saatavana tietosuojavaltuutetun www-sivustolla (<http://www.edps.europa.eu>) kohdassa Consultation Priorities.

⁽⁶⁾ Ks. komission tiedonanto "Uhrin oikeuksien lujittaminen EU:ssa", s. 2.

⁽⁷⁾ EYVL L 82, 22.3.2001, s. 1. Perusteluissa myönnetään, että vaikka uhrien oikeuksien suhteen onkin tapahtunut kehitystä, puitepäätöksen tavoitteet eivät ole täysin toteutuneet.

että uhria kohdellaan kunnioittavasti, että haavoittuvien uhrien erityistarpeet otetaan huomioon, että uhrin saavat asianmukaista tukea ja tietoa ja että he voivat osallistua rikosoikeudenkäyntimenettelyihin⁽⁸⁾.

5. Ehdotetun asetuksen tavoitteena on varmistaa, että rikoksen uhrin, joiden hyväksi on määrätty jossakin jäsenvaltiossa yksityisoikeudellinen suojelutoimenpide, saavat samantasoista suojelua muissa jäsenvaltioissa, jos he muuttavat tai matkustavat sinne, ilman että heidän tarvitsee sitä varten käydä läpi erillistä menettelyä⁽⁹⁾. Tämä toimenpide täydentää ehdotusta direktiiviksi eurooppalaisesta suojelumääräyksestä (jäljempänä 'eurooppalaista suojelumääräystä koskeva aloite'), jolla varmistetaan rikosoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroinen tunnustaminen. Eurooppalaista suojelumääräystä koskevasta aloitteesta, josta tietosuojavaltuutettu antoi lausunnon lokakuussa 2010⁽¹⁰⁾, keskustellaan parhaillaan Euroopan parlamentissa ja neuvostossa.

1.3 Lausunnon tavoite

6. Yksityisyyden ja henkilötietojen suojalla on Tukholman ohjelman mukaisesti keskeinen merkitys vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvalla alueella ja etenkin rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä. Euroopan tietosuojavaltuutettu antoi lokakuussa 2010 lausunnon eurooppalaista suojelumääräystä koskevasta aloitteesta. Lausunnossa korostettiin, että tietosuojaperiaatteita on sovellettava johdonmukaisesti rikosasioissa tehtävää oikeudellista yhteistyötä koskevissa aloitteissa⁽¹¹⁾. Samassa yhteydessä tietosuojavaltuutettu korosti, että henkilötiedot ovat rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla erityisen arkaluonteisia ja että tietojen käsittelyllä saattaa olla merkittäviä vaikutuksia rekisteröidyille⁽¹²⁾. Näistä syistä on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota tämän alan aloitteisiin liittyviin tietosuojakysymyksiin ja ottaa tarvittaessa käyttöön asianmukaiset säännöt ja takeet tietosuojan varmistamiseksi.
7. Euroopan tietosuojavaltuutettu pitää yksityisyyden ja tietosuojan turvaamista erottamattomana osana uhrien suojelua, joka ehdotetuilla säädöksillä juuri pyritään varmistamaan. Tässä lausunnossa keskitytään siis näiden ehdotusten yksityisyyteen liittyviin näkökohtiin ja esitetään suosituksia uhrien suojelun parantamiseksi tai vahvistamiseksi.

2. EHDOTUSTEN TARKASTELU

2.1 Direktiivi rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevien vähimmäisvaatimusten vahvistamisesta

8. Useissakin ehdotetun direktiivin säännöksissä käsitellään suoraan tai epäsuorasti yksityisyyttä ja tietosuojaa⁽¹³⁾. Euroopan tietosuojavaltuutettu on yleisesti ottaen tyytyväinen näihin säännöksiin, koska niiden tavoitteena on turvata uhrin yksityisyys. Tietosuojavaltuutettu kuitenkin katsoo, että suojavaatimuksia on joissakin tapauksissa aiheellista vahvistaa ja selkeyttää muuttamatta kuitenkin niiden luonnetta vähimmäisvaatimuksina.
9. Euroopan tietosuojavaltuutetun huomautukset keskittyvät pääasiallisesti (1) ehdotetun direktiivin 23 artiklaan, joka koskee oikeutta yksityisyyden suojaan sekä suhteita tiedotusvälineisiin, (2) uhrin tiedonsaantioikeuteen ja oikeuteen tutustua itseään koskeviin tietoihin ja (3) uhrin ja uhrien tukipalvelujen välisen yhteydenpidon luottamuksellisuuden suojaamiseen. Näitä näkökohtia käsitellään seuraavassa.

2.1.1 Uhrin yksityisyyden suoja

10. Ehdotetun direktiivin tärkein yksityisyyteen liittyvä aineellinen säännös on 23 artikla, jonka otsikko on "Oikeus yksityisyyden suojaan". Sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa: "Jäsenvaltioiden on huolehdittava,

⁽⁸⁾ Ks. komission tiedonanto "Uhrin oikeuksien lujittaminen EU:ssa", s. 8.

⁽⁹⁾ Edellä alaviitteessä 8 mainittu tiedonanto.

⁽¹⁰⁾ Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto eurooppalaisesta suojelumääräyksestä ja eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä rikosasioissa, annettu 5 päivänä lokakuuta 2010, (EUVL C 355, 29.12.2010, s. 1).

⁽¹¹⁾ Ks. edellä alaviitteessä 10 mainittu lausunto, erityisesti sen II osa.

⁽¹²⁾ Edellä alaviitteessä 11 mainittu lausunto, 1 kohta.

⁽¹³⁾ Ks. erityisesti johdanto-osan 22 perustelukappale, jonka mukaan uhrin yksityisyyden suojan turvaaminen voi olla tärkeä keino sen välttämiseksi, että hän joutuu uudelleen uhriksi, johdanto-osan 27 perustelukappale, jossa viitataan yksilöiden suojeleluun henkilötietojen käsittelyssä neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS ja Euroopan neuvoston yleissopimuksen 108 mukaisesti, 21 artikla, jossa säädetään toimenpiteistä uhrin yksityiselämää koskevien tarpeettomien kysymysten välttämiseksi ja toimenpiteistä sen mahdollistamiseksi, että asia käsitellään suljetuin ovin, ja 23 artikla, jossa käsitellään oikeutta yksityisyyden suojaan sekä tiedotusvälineiden menettelytapoja.

että lainkäyttöviranomaiset voivat tuomioistuinkäsittelyn aikana hyväksyä asianmukaisia toimenpiteitä uhrin ja hänen perheenjäsentensä yksityisyyden ja valokuvien suojaamiseksi”. Tietosuojavaltuutettu haluaa esittää tästä säännöksestä useitakin huomioita.

11. Ensinnäkään 23 artiklan 1 kohdassa ei taata uhrille täyttä yksityisyyden suojaa. Se on soveltamisalaltaan paljon rajoitetumpi, sillä siinä säädetään ainoastaan ”lainkäyttöviranomaisten” toimivallasta hyväksyä ”tuomioistuinkäsittelyn aikana” asianmukaisia toimenpiteitä uhrin suojaamiseksi. Yksityisyyden suoja ei kuitenkaan pitäisi taata pelkästään ”tuomioistuinkäsittelyn” vaan myös esitutkinnan ja oikeudenkäyntiä edeltävän vaiheen aikana. Yleensäkin yksityisyyden suoja olisi tarpeen mukaan varmistettava alkaen ensimmäisestä yhteydenotosta toimivaltaisiin viranomaisiin ja vielä tuomioistuinkäsittelyn päättymisen jälkeen.
12. Tältä osin on myös huomattava, että useissa kansainvälisissä sopimuksissa on omaksuttu 23 artiklan 1 kohtaa kunnianhimoisempi lähestymistapa. Esimerkiksi avusta rikoksen uhreille annetussa Euroopan neuvoston suosituksessa R(2006) 8 todetaan, että ”valtioiden olisi toteutettava asianmukaiset toimenpiteet, joilla estetään uhrin yksityis- ja perhe-elämän suojan loukkaaminen ja varmistetaan uhrin henkilötietojen suoja erityisesti esitutkinnan ja syytteenpanon aikana” (alleiviivaus tässä)⁽¹⁴⁾. Muihin välineisiin sisältyy samankaltaisia säännöksiä⁽¹⁵⁾.
13. Edellä esitetyn perusteella tietosuojavaltuutettu suosittelee, että 23 artiklaan lisätään alakohta, jossa säädetään yleisesti jäsenvaltioiden velvollisuudesta taata uhrille yksityis- ja perhe-elämän sekä henkilötietojen suoja, joka alkaa ensimmäisestä yhteydenotosta viranomaisiin ja jatkuu rikosoikeudenkäyntimenettelyn päättymisen jälkeen. Lisäksi nykyistä 23 artiklan 1 kohtaa olisi muutettava antamalla lainkäyttöviranomaisille valtuudet hyväksyä suoja-toimenpiteitä myös ”rikostutkinnan aikana”.
14. Toiseksi 23 artiklan 1 kohdassa ei määritellä lainkaan niiden toimenpiteiden sisältöä, joita lainkäyttöviranomaiset voivat hyväksyä turvatakseen uhrin oikeuden yksityisyyden suojaan. Tietosuojavaltuutettu ymmärtää, että tarkoituksena on ollut jättää jäsenvaltioille mahdollisimman paljon liikkumavaraa tällä alalla. Säännöksiä voi kuitenkin olla hyödyllistä täsmentää. Ehdotukseen voitaisiin erityisesti sisällyttää luettelo vähimmäistoimenpiteistä, jotka lainkäyttöviranomaisten on kansallisen lainsäädännön mukaan toteutettava uhrin yksityisyyden suojaamiseksi⁽¹⁶⁾. Luetteloon voisivat sisältyä esimerkiksi seuraavat toimenpiteet:
 - salataan uhrin tai hänen perheenjäsentensä henkilöllisyyttä ja olinpaikkaa koskevat tiedot tai rajoitetaan niiden julkistamista asiaankuuluvissa tapauksissa ja tietyin (johdanto-osan 22 perustelukappaleessa määritellyin) edellytyksin;
 - poistetaan asiakirja-aineistosta tietyt luottamukselliset tiedot tai kielletään tiettyjen tietojen paljastaminen;
 - rajoitetaan arkaluonteisten tietojen julkistamista tuomioissa ja muissa virallisissa päätöksissä, jotka tavallisesti julkaistaan.
15. Kolmanneksi 23 artiklassa ei ole ainuttakaan säännöstä, joka takaisi viranomaisten hallussa olevien tietojen luottamuksellisuuden. Tässäkin kohtaa voidaan esittää hyödyllisenä esimerkkinä edellä mainittu Euroopan neuvoston suositus R(2006) 8. Sen 11 kohdassa suositellaan, että jäsenvaltiot velvoittaisivat uhriin yhteydessä olevat viranomaiset ottamaan käyttöön selkeät ohjeet siitä, että uhrin antamia tai häntä koskevia tietoja voidaan luovuttaa ulkopuolisille vain, jos uhri on nimenomaisesti antanut siihen suostumuksensa tai jos lainsäädännössä määrätään tai valtuutetaan luovuttamaan kyseiset tiedot. Euroopan tietosuojavaltuutettu kehottaa lainsäätäjää sisällyttämään ehdotettuun direktiiviin samanlaisen säännöksen.

⁽¹⁴⁾ Euroopan neuvoston suositus R(2006) 8, 10.8 kohta.

⁽¹⁵⁾ Ks. esimerkiksi luonnos YK:n yleissopimukseksi rikoksen ja vallan väärinkäytön uhrien oikeussuojasta ja tuesta, 5 artiklan 2 kohdan g alakohta, 6 artikla ja 8 artiklan 6 kohdan g alakohta; Euroopan neuvoston ministerikomitean ohjeet terroritekojen uhrien suojelusta, hyväksytty 2 päivänä maaliskuuta 2005, VIII kohta; Oikeudenkäytön suuntaviivat asioissa, joissa lapsi on uhrina tai rikoksen todistajana, YK:n Ecosocin päätöslauselma 2005/20, 2005, 8 a kohta ja 26–28 alakohta.

⁽¹⁶⁾ Samaa lähestymistapaa noudatetaan ehdotuksen 21 artiklassa, joka koskee haavoittuvan uhrin oikeutta suojeluun rikosoikeudenkäyntimenettelyjen aikana.

2.1.2 Yksityisyys ja tiedotusvälineet

16. Ehdotuksen 23 artiklan toisessa alakohdassa säädetään seuraavaa: ”jäsenvaltioiden on kannustettava tiedotusvälineitä toteuttamaan itsesääntelytoimenpiteitä uhrien yksityisyyden, henkilökohtaisen koskemattomuuden ja henkilötietojen suojaamiseksi”. Tässäkin kohden ehdotuksessa noudatetaan hyvin pelkistettyä lähestymistapaa viittaamalla ainoana keinona itsesääntelytoimenpiteisiin.
17. Euroopan tietosuojavaltuutettu ymmärtää syyt komission varovaiseen suhtautumiseen tässä kysymyksessä ja on yleisesti ottaen samaa mieltä komission lähestymistavasta. Tiedotusvälineiden ja yksityisyyden suojan välinen suhde on äärimmäisen herkkä ja mutkikas. Se on myös kysymys, jonka tulkintaan eri jäsenvaltioiden perinteet ja kulttuurierot voivat – EU:n perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen asettamissa rajoissa – vaikuttaa merkittävästi. Ehdotuksen lähestymistapa vastaa myös nykyistä tietosuojakehystä (direktiivin 95/46/EY 9 artikla), jossa jäsenvaltioille jätetään kosolti liikkumavaraa henkilötietojen käsittelyssä journalistisia tarkoituksia tai taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten ⁽¹⁷⁾.
18. Euroopan tietosuojavaltuutettu on vakuuttunut siitä, että ehdotuksessa tarkoitetuilla itsesääntelytoimenpiteillä voi olla hyvinkin tärkeä merkitys yksityisyyden suojan ja ilmaisunvapauden yhteensovittamisessa. Lisäksi ehdotuksen 23 artiklan 2 kohdassa heijastuu suosituksessa R(2006) 8 omaksuttu lähestymistapa, jonka mukaan valtioiden olisi kehotettava tiedotusvälineitä toteuttamaan ja noudattamaan itsesääntelytoimenpiteitä uhrien yksityisyyden ja henkilötietojen suojaamiseksi ⁽¹⁸⁾. Itsesääntelytoimenpiteitä voidaan soveltaa myös yhdistettynä kansallisen säädöskehysten toimenpiteisiin, mutta jälkimmäisten on oltava yhdenmukaisia Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaa koskevan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa ⁽¹⁹⁾.

2.1.3 Erityiset tiedonsaantioikeudet

19. Tietosuojavaltuutettu panee merkille, että ehdotetun direktiivin 3 artiklaan, joka koskee oikeutta saada tietoja alkaen ensimmäisestä yhteydenotosta toimivaltaiseen viranomaiseen, ei sisälly mainintaa tietosuojaan liittyvistä tiedoista. Riittävän tietosuojan varmistamiseksi uhrien olisi saatava oikeaan aikaan riittävät tiedot voidakseen täysin ymmärtää, kuinka heidän henkilötietojensa myöhemmin käsitellään.
20. Sen vuoksi Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelee, että 3 artiklaan lisätään säännös, jossa täsmennetään, että uhrille on tiedotettava hänen henkilötietojensa myöhemmästä käsittelystä direktiivin 95/46/EY 10 artiklan mukaisesti. Lisäksi lainsäätäjän olisi harkittava, voitaisiinko ehdotukseen sisällyttää säännöksiä uhrin oikeudesta tutustua itseään koskeviin tietoihin edellyttäen, että rikostutkintaan ja syytteenpanoon liittyvät oikeutetut edut turvataan.

2.1.4 Uhrien ja tukipalvelujen välisen yhteydenpidon luottamuksellisuus

21. Ehdotetussa direktiivissä tunnustetaan rikoksen uhrin oikeus saada tukea rikoksen tapahtumahetkestä alkaen kaikissa rikosoikeudenkäyntimenettelyn vaiheissa ja myös niiden jälkeen uhrin tarpeiden mukaan ⁽²⁰⁾. Jotkin uhriryhmät, kuten seksuaalisen väkivallan, sukupuoli-, rotu- tai muihin ennakkoluuloihin perustuvien viharikosten taikka terrorismin uhrit, voivat tarvita asiantuntijan tukipalveluja ⁽²¹⁾, kuten psykologista tukea. Näissä tapauksissa uhrin ja tukipalveluja tarjoavien ammattilaisten välinen

⁽¹⁷⁾ Direktiivin 95/46/EY 9 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä journalistisia tarkoituksia tai taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten toteutettua henkilötietojen käsittelyä varten poikkeuksista ja vapautuksista ainoastaan, jos ne osoittautuvat välttämättömiksi yksityisyyttä koskevan oikeuden ja ilmaisuvapautta koskevien sääntöjen yhteensovittamisessa.

⁽¹⁸⁾ Euroopan neuvoston suositus R(2006) 8, 10.9 kohta.

⁽¹⁹⁾ Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kohdan mukaan ilmaisunvapaudelle voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, joista on ”säädetty laissa” ja jotka ovat ”välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa” tiettyjen tärkeiden yleisten etujen (kuten kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden, rikollisuuden tai epäjärjestyksen estämisen, terveyden ja moraalisen suojaamisen) vuoksi tai muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi. Asiassa C-73/07, Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia (Kok. s. I-9831), 8.5.2008 antamassaan ratkaisuehdotuksessa julkisasiamies Kokott toteaa perustellusti, että ”tietosuojan tiukka soveltaminen saattaisi rajoittaa tuntuvasti sananvapautta. Tutkivan journalismin harjoittaminen ei useimmiten olisi mahdollista, jos tiedotusvälineet voivat käsitellä ja julkaista henkilötietoja ainoastaan asianomaisten suostumuksella tai heidän antamisensa tietojen perusteella. Toisaalta on ilmeistä, että tiedotusvälineet voivat loukata yksityishenkilöiden yksityisyyttä. Tasapainon löytäminen on näin ollen tärkeää” (43 kohta).

⁽²⁰⁾ Ks. ehdotetun direktiivin johdanto-osan 13 perustelukappale ja 7 artikla.

⁽²¹⁾ Edellä alaviitteessä 20 mainitut kohdat.

yhteydenpito olisi suojattava asianmukaisesti paljastumiselta. Jos näin ei tehdä, uhri ei välttämättä uskalla keskustella vapaasti asiantuntijan kanssa. Tietosuojavaltuutettu on siten tyytyväinen 7 artiklassa asetettuun vaatimukseen, jonka mukaan uhrien tukipalvelujen on oltava ”luottamuksellisia”. Tämän luottamuksellisuuden laajuutta ja seurauksia on kuitenkin syytä täsmentää.

22. Ehdotetussa direktiivissä ei varsinkaan täsmennetä, tarkoittaako uhrin ja tukipalvelujen tarjoajan välisen yhteydenpidon ”luottamuksellisuus” sitä, että yhteydenpidossa esille tulleiden tietojen paljastaminen tuomioistuinkäsittelyn aikana voidaan kieltää tai sitä voidaan muulla tavoin rajoittaa. Tavallisesti näin on silloin, kun tukipalveluja tarjoavat terveydenhoidon ammattilaiset, joilla on ammatillinen vaitiolovelvollisuus. Voi kuitenkin tulla myös tilanteita, joissa tuen tarjoajat eivät ole ammattilaisia. Ehdotuksessa jää epäselväksi, suojeltaisiinko uhria tietojen paljastumiselta myös näissä tilanteissa.
23. Sen vuoksi tietosuojavaltuutettu suosittelee täsmentämään, että näillä erityisillä uhriryhmillä on oltava oikeus kieltää uhrin ja tukipalvelujen tarjoajan välisessä luottamuksellisessa yhteydenpidossa esille tulleiden tietojen paljastaminen missä tahansa oikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä ja että ulkopuoliset voivat paljastaa nämä tiedot vain uhrin suostumuksella. Samaa periaatetta olisi sovellettava kaikissa rikosoikeudenkäyntimenettelyissä, sanotun kuitenkin rajoittamatta tutkintaan tai syytteenpanoon liittyvien oikeutettujen ja perusteltujen etujen suojaamista (esim. tarvittavan näytön kokoaminen lainkäyttöviranomaisten toimesta).

2.2 Asetus yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta

2.2.1 Tietosuojalainsäädännön sovellettavuus

24. Kuten edellä jo mainittiin, ehdotettu asetusta täydentää eurooppalaista suojelumääräystä koskevaa aloitetta, jossa on kyse suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta rikosasioissa. Koska ehdotettu asetusta koskee oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia⁽²²⁾, sen soveltaminen kuuluu entisen ensimmäisen pilarin ja sitä kautta myös direktiivin 95/46/EY⁽²³⁾ soveltamisalaan. Eurooppalaista suojelumääräystä koskevan aloitteen tapauksessa näin ei ole.
25. Sen vuoksi tietosuojavaltuutettu suosittelee, että ainakin ehdotuksen johdanto-osaan lisätään direktiiviä 95/46/EY koskeva viittaus, jossa mainitaan, että asetuksen mukaisesti käsiteltävät henkilötiedot on suojattava direktiivin 95/46/EY kansallisten täytäntöönpanosäännösten mukaisesti.

2.2.2 Riskin aiheuttajalle annettavat tiedot

26. Ehdotetun asetuksen 5 artiklan mukaan osapuolen, joka haluaa vedota toisessa jäsenvaltiossa suojelumääräykseen, on toimitettava sen toimivaltaisille viranomaisille todistus. Todistus on myönnettävä käyttäen ehdotetun asetuksen liitteessä olevaa vakiolomaketta. Liitteen mukaan siihen merkitään sekä suojeltavan henkilön että riskin aiheuttajan henkilötiedot, kuten henkilöllisyys ja olinpaikka, sekä suojelutoimenpiteen kuvaus. Euroopan tietosuojavaltuutettu myöntää, että liitteen määräysten mukaisesti todistukseen merkittävät henkilötiedot ovat periaatteessa asianmukaisia ja olennaisia eikä tietoja ole liikaa käsitteilyn tarkoitukseen nähden.
27. Ehdotuksesta ei kuitenkaan käy riittävän selvästi ilmi, mitkä suojeltavan henkilön henkilötiedoista ja etenkin 13 artiklassa tarkoitetuista tiedoista ilmoitetaan riskin aiheuttajalle⁽²⁴⁾. Tietosuojavaltuutettu katsoo, että riskin aiheuttajalle olisi annettava vain ne henkilötiedot, jotka ovat ehdottoman tarpeellisia toimenpiteen täytäntöön panemiseksi. Tietoja ilmoitettaessa olisi myös mahdollisuuksien mukaan vältettävä paljastamasta suojeltavan henkilön osoitetta tai muita yhteystietoja⁽²⁵⁾. Tämä rajoitus olisi mainittava 13 artiklan tekstissä.

⁽²²⁾ Ks. SEUT-sopimuksen 81 artikla, entinen EY:n perustamissopimuksen sopimuksen 65 artikla.

⁽²³⁾ Direktiiviä 95/46/EY ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, joka suoritetaan sellaisessa toiminnassa, joka ei kuulu yhteisön oikeuden soveltamisalaan, kuten toiminta, josta on määrätty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V ja VI osastossa, ja kaikissa tapauksissa käsittely, joka koskee yleistä turvallisuutta, puolustusta, valtion turvallisuutta ja rikosoikeuden alalla tapahtuvaa valtion toimintaa (ks. direktiivin 3 artikla).

⁽²⁴⁾ 13 artikla koskee velvollisuutta ilmoittaa tiedot riskin aiheuttajalle.

⁽²⁵⁾ Ks. edellä alaviiteessä 10 mainittu Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto eurooppalaisesta suojelumääräyksestä ja eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä rikosasioissa, annettu 5 päivänä lokakuuta 2010, 45–49 kohta.

3. PÄÄTELMÄT

28. Euroopan tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen kummankin ehdotuksen poliittisiin tavoitteisiin ja voi yleisesti ottaen hyväksyä komission ehdottaman lähestymistavan. Hän kuitenkin katsoo, että ehdotuksessa direktiivissä säädettyä uhrien yksityisyyden ja henkilötietojen suojaa olisi joissakin tapauksissa aiheellista vahvistaa ja täsmentää.
29. Rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevien vähimmäisvaatimusten vahvistamista koskevan direktiiviehdotuksen osalta Euroopan tietosuojavaltuutettu neuvoo lainsäätäjää
- lisäämään 23 artiklaan yksityisyyden ja henkilötietojen suojaa koskevan yleisen säännöksen, jonka mukaan jäsenvaltioiden on mahdollisuuksien mukaan taattava uhrille yksityis- ja perhe-elämän sekä henkilötietojen suoja, joka alkaa ensimmäisestä yhteydenotosta viranomaisiin ja jatkuu tuomioistuinkäsittelyn aikana ja myös tämän käsittelyn jälkeen. Nykyistä 23 artiklan 1 kohtaa olisi lisäksi muutettava antamalla lainkäyttöviranomaisille toimivalta hyväksyä suojelutoimenpiteitä myös ”rikostutkinnan aikana”;
 - täsmentämään 23 artiklan 1 kohtaa lisäämällä luettelon (edellä 14 kohdassa esitetyistä) vähimmäistoimenpiteistä, joita lainkäyttöviranomaiset voivat toteuttaa uhrin ja hänen perheenjäsentensä yksityisyyden ja valokuvien suojaamiseksi;
 - säätämään, että jäsenvaltioiden on veloitettava uhuriin yhteydessä olevat viranomaiset ottamaan käyttöön selkeät ohjeet siitä, että uhrin antamia tai häntä koskevia tietoja voidaan luovuttaa ulkopuolisille vain, jos uhri on nimenomaisesti antanut siihen suostumuksensa tai jos lainsäädännössä määrätään tai valtuutetaan luovuttamaan kyseiset tiedot;
 - lisäämään 3 artiklaan säännöksen, jonka mukaan uhrille on tiedotettava hänen henkilötietojensa myöhemmästä käsittelystä direktiivin 95/46/EY 10 artiklan mukaisesti, ja harkitsemaan, voitaisiinko ehdotukseen lisätä erityiset säännökset uhrin oikeudesta tutustua itseään koskeviin tietoihin;
 - tarkentamaan 7 artiklassa uhrien tukipalvelujen luottamuksellisuutta koskevan vaatimuksen soveltamisalaa täsmentämällä, että uhrilla on oltava oikeus kieltää uhrin ja tukipalvelujen välisen luottamuksellisen yhteydenpidon aikana esille tulleiden tietojen paljastaminen missä tahansa oikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä ja että periaatteessa ulkopuolinen voi paljastaa nämä tiedot ainoastaan uhrin suostumuksella (ks. erityisesti 22–23).
30. Yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroista tunnustamista koskevan asetusehdotuksen osalta Euroopan tietosuojavaltuutettu neuvoo lainsäätäjää
- lisäämään vähintään ehdotuksen johdanto-osaan viittauksen direktiiviin 95/46/EY ja mainitsemaan tässä viittauksessa, että asetuksen mukaisesti käsiteltävät henkilötiedot olisi suojattava direktiivin 95/46/EY täytäntöön panemiseksi annettujen kansallisten säännösten mukaisesti;
 - mainitsemaan 13 artiklassa selvästi, että riskin aiheuttajalle voidaan ilmoittaa suojeltavasta henkilöstä vain ne tiedot, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä toimenpiteen täytäntöön panemiseksi. Tietoja ilmoitettaessa olisi mahdollisuuksien mukaan vältettävä paljastamasta suojeltavan henkilön osoitetta tai muita yhteystietoja.

Tehty Brysselissä 17 päivänä lokakuuta 2011.

Giovanni BUTTARELLI
Euroopan apulaistietosuojavaltuutettu